

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Myśl, słowo, użycie : czyli o strukturze semantycznej artykułu hasłowego w słowniku przekładowym polsko-rosyjskim na przykładzie polskiego leksemu "przeżyć" oraz jego rosyjskich odpowiedników

Author: Maciej Labocha

Citation style: Labocha Maciej. (2019). Myśl, słowo, użycie : czyli o strukturze semantycznej artykułu hasłowego w słowniku przekładowym polsko-rosyjskim na przykładzie polskiego leksemu "przeżyć" oraz jego rosyjskich odpowiedników. W: A. Banaszek-Szapowałowa (red.), "Słowiański krąg : słowo - myśl - obraz w tradycji i współczesności" (S. 283-292). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

MACIEJ LABOCHA
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Myśl – słowo – użycie, czyli o strukturze semantycznej artykułu hasłowego w słowniku przekładowym polsko-rosyjskim na przykładzie polskiego leksemu *PRZEŻYĆ* oraz jego rosyjskich odpowiedników

Słowniki przekładowe z językiem rosyjskim i polskim do dzisiaj sporządzane są w oparciu o pewną tradycyjną formułę, która sprawia, że użyteczność stosowanych w tych dziełach leksykograficznych rozwiązań stoi częstokroć pod znakiem zapytania. Jedną z dotkliwszych wad tych rozwiązań jest brak odpowiedniej, jasno sformułowanej informacji semantyczno-uzualnej, która pozwoliłaby poprawnie stosować podawane w słowniku odpowiedniki przekładowe.

W artykule niniejszym proponujemy analizę konfrontatywną znaczeń leksykalnych (słownikowych) polskiego leksemu *PRZEŻYĆ* oraz jego rosyjskich odpowiedników – *ПРОЖИТЬ* oraz *ПЕРЕЖИТЬ*¹, a także weryfikację wyników analizy z rejestrem trzech wielkich słowników polsko-rosyjskich². Analiza podobnych triad jest interesująca co najmniej dlatego, że o ile prefiksy *по-* oraz *не-* w języku rosyjskim precyzują znaczenie i formalnie wskazują na odrębny charakter czynności, to taka prefiksalna dyferencjacja w języku polskim nie występuje, a co za tym idzie użytkownik polskojęzyczny słownika łatwo może oba

---

¹ Definicje polskojęzyczne pochodzą z internetowego *Słownika języka polskiego PWN* www.sjp.pwn.pl (data dostępu: 14.11.2018). Definicje rosyjskojęzyczne pochodzą z internetowej wersji słownika Большой толковый словарь русского языка (autor: С.А. КУЗНЕЦОВ) pozostającego w zasobach portalu Грамота.ру (data dostępu: 14.11.2018).

² Są to następujące słowniki: (1) D. HESSEN, R. STYPUŁA: *Wielki słownik polsko-rosyjski*. Wyd. 7. Warszawa, Wiedza Powszechna, 2004, 844 s., (2) S. CHWATOW, M. TIMOSZUK: *Wielki słownik polsko-rosyjski [i] rosyjsko-polski*. Warszawa, Wydawnictwo REA, 2008, 1724 s., (3); *Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski*. Red. J. WAWRZYŃCZYK (wersja elektroniczna 2.0 na płycie CD, 2007).

ekwiwalenty mylić. Celem analizy jest ustalenie czytelnej i efektywnej formy artykułu hasłowego.

W analizie poniższej wychodzimy z kilku elementarnych założeń. Po pierwsze – znaczenie traktujemy zarówno referencjalnie, jak i areferencjalnie, co oznacza, że dla opisu leksykograficznego za istotną uznajemy zarówno postać definicyjną, jak i czytelną filiację (podział znaczeń) wraz z przykładami użycia. Po drugie – podstawę filiacji stanowi dla nas filiacja słownika języka polskiego, jako odpowiadająca interpretacji rzeczywistości przez polskojęzycznego użytkownika docelowego słownika dwujęzycznego. Po trzecie – propozycje artykułów hasłowych dla każdej z jednostek oprzemy o zasadę zwrotnej weryfikowalności artykułów hasłowych. Po czwarte – dla czytelności analizy uwzględnimy tylko znaczenia niemetaforyczne badanych jednostek.

W celu ustalenia odpowiedniej sekwencji znaczeń dla badanego zestawienia leksemów porównajmy eksplikacje dla wszystkich trzech badanych artykułów hasłowych:

[przeżyć]

1. «doznać silnych emocji w związku z czymś, żywo zareagować na coś; też: przejść się czymś, co powstało w świadomości, w wyobraźni»
2. «żyjąc, przeżyć, przetrwać jakiś czas»
3. «przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia, znaleźć w sobie siły do zniesienia czegoś»
4. «zostać przy życiu dłużej od kogoś»
5. «znaleźć się w jakimś stanie, doświadczyć czegoś»
6. *pot.* «poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne»

[прожить]

1. Просуществовать, пробыть живым какое-л. время. [...]
2. Пробыть какое-л. время, живя где-л. или каким-л. образом. [...] // Пробыть в каких-л. отношениях (супружеских, деловых, дружеских) какое-л. время. [...]
3. Поддержать своё существование каким-л. образом, обойтись какими-л. средствами. [...]
4. *что.* Издержать, израсходовать, истратить на жизнь, существование. [...]

[пережить]

1. *кого-что.* Прожить дольше кого-, чего-л., после смерти, гибели кого-, чего-л. [...] // Сохранить своё значение после смерти автора, творца (о трудах, произведениях, делах и т.п.). [...]
2. *кого-что.* Утратить ещё при жизни (талант, славу, успех и т.п.). [...]
3. *что.* Прожить, просуществовать во время каких-л. важных событий, подвергаясь опасности быть уничтоженным или перенося тяготы жизни. [...] // Подвергнуться чему-л.; испытать какие-л. процессы, явления. [...]

4. *Разг.* Испытать какое-л. чувство, ощущение, состояние. [...]
5. *что.* Найти в себе силы перенести что-л., выдержать, вытерпеть. [...]
6. (*что*). *Театр.* Проникнуться мыслями и чувствами внутреннего мира персонажа (пьесы, фильма и т.п.). [...] // Сосредоточиться мыслями, чувствами на чём-л. [...]
7. *что.* *Разг.* Прожить, просуществовать какой-л. срок, время. [...]

Polski leksem *przeżyć* posiada w *Słowniku języka polskiego PWN* aż sześć wyodrębnionych znaczeń, przy czym cztery z nich są znaczeniami niemetaforycznymi:

2. «żyjąc, przebyć, przetrwać jakiś czas»
3. «przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia [...]
4. «zostać przy życiu dłużej od kogoś»
6. *pot.* «poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne»

Do tak pogrupowanych znaczeń niemetaforycznych uwzględnionych w słowniku języka polskiego możemy dopasować odpowiednie znaczenia wyodrębnione w słowniku języka rosyjskiego.

Jak widać, znaczenia niemetaforyczne w języku polskim i języku rosyjskim zasadniczo pokrywają się. Rosyjski leksem *прожить* posiada jednak dodatkowo wyodrębnione znaczenie niemetaforyczne (rozbite wewnątrz jednego punktu artykułu hasłowego na dwa definiensy) – (2) *пробыть какое-л. время, живя где-л. или каким-л. образом [...]; пробыть в каких-л. отношениях (супружеских, деловых, дружеских) какое-л. время.* Są to znaczenia, które można by odnieść do pierwszego ze znaczeń niemetaforycznych wśród definicji polskich – *żyjąc, przebyć, przetrwać jakiś czas.* Ponieważ jednak sformułowany w ten sposób opis znaczenia przywodzi raczej na myśl użycia takie jak *przeżyć 86 lat czy przeżyć długie lata* i wymagałby przytoczenia wszystkich kontekstów (obejmujących wspomniane wyżej znaczenia w języku rosyjskim), co zamiast ułatwiać – jak się wydaje – mogłoby utrudnić szybką i właściwą interpretację zapisów artykułu hasłowego zmuszając użytkownika do wyselekcjonowania poszczególnych znaczeń-użyć z jednej tylko eksplikacji, bardziej zasadnym rozwiązaniem byłoby wyodrębnienie w polskim szeregu znaczeń dwóch dodatkowych –

- (1) *spędzić [żyjąc] jakiś czas w jakimś miejscu* (np. *Przeżyć w Polsce 20 lat*),
- (2) *spędzić [żyjąc] jakiś czas w relacji z kimś* (*Piotr przeżył z Agatą 10 wspa- niałych lat*).

Odpowiednik rosyjskojęzyczny (wśród eksplikacji leksemu *пережить*) polskiego znaczenia 3., co należałoby zauważyć, poszerzony został o metaforyczne

znaczenie ‘coś będzie trwać dłużej niż ktoś/coś’ (np. *Myśli pisarza przeżyją wieki* czy *Obraz przeżył malarza*), a co w kontekście niemetaforyczności należałoby odseparować od znaczenia 3. wyodrębnionego w słowniku polskim; eksplikacja 1. rosyjskiego leksemu *пережить* koresponduje jednocześnie z jego eksplikacją 2., co można byłoby rozpatrywać jako odrębny problem leksykograficzny (por. przykłady użyć: *Myśli pisarza przeżyją wieki* vs. *Przeżyć [utracić] swój talent*) – mamy tu bowiem do czynienia z inwersją subiekt-obiekt: ‘coś będzie trwać dłużej niż ktoś’ vs. ‘ktoś będzie trwać dłużej niż coś’. Wreszcie – znaczeniu 5. wśród eksplikacji polskojęzycznych odpowiada znaczenie 3. rosyjskiego leksemu *прожить*: por. ‘poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne’ oraz ‘[...] обойтись какими-л. средствами’ – różnica polega na tym, iż w polskim słowniku eksplikacja ta opatrzona jest kwalifikatorem *pot.*, natomiast w wersji rosyjskiej kwalifikatora brak. Dochodzimy w tym miejscu do momentu, w którym możemy wydzielić odpowiednie kontekstowo ekwiwalentne znaczenia (uwzględniające pewne modyfikacje eksplikacyjne), możliwe do potwierdzenia tekstowo:

1. «żyjąc, przebyć, przetrwać jakiś czas» *пережить* – *прожить*

Mieczysław Świącicki – artysta «Piwnicy Pod Baranami» nie żyje. **Przeżył 82 lata**, a wiadomość o jego odejściu potwierdził, w rozmowie z PAP, Bogdan Micek – dyrektor najślawniejszej grupy artystycznej w Polsce. (www.radio piekary.pl, 01.05.2018)

Умер в 1930 г., **прожил 82 года**, как Ворошилов. После революции писал о советской деревне. «Записка» (1920), а до революции «Песни старого пахаря» (1913). Умер на четыре года позже Рильке. (Национальный корпус русского языка, 01.05.2018)

2. «przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia» *пережить* – *пережить*

Zofia wróciła dopiero za parę tygodni z obozu w Ravensbrück; ważyła czterdzieści pięć kilo. Marysia, Bronia i Janek **przeżyli wojnę**. Po ucieczce z Zakopanego walczyli w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie. Cała trójka pozostała za granicą. (Korpus językowy PWN, 01.05.2018)

Прошедшие войну по своей психологии становятся на пять-десять лет взрослее сверстников. Они не всегда приемлют снисходительный тон, потому что **пережили войну** и видели то, что многие знают только по книгам о ней. (Национальный корпус русского языка, 01.05.2018)

3. «zostać przy życiu dłużej od kogoś lub czegoś» *пережить* – *пережить*

Mama miała trudne życie, **przeżyła swoje dzieci** i tragedie rodzinne, a mimo to jest pogodna. Jubilatka ciężko pracowała, ale dla każdego znalazła czas i dobre słowo. (www.pomorska.pl, 01.05.2018)

Кому из знаменитостей выпала страшная участь – **пережить своих детей**. 6 декабря сыну Ирины Безруковой и Игоря Ливанова – Андрею – исполнилось бы 28 лет. Если 3 года назад не случилось бы трагедии. (www.tele.ru, 01.05.2018)

4. «spędzić [żyjąc] jakiś czas w jakimś miejscu» *przeżyć* – *прожить*

Aleksander Głowacki, od początku swej działalności publicystyczno-literackiej posługujący się pseudonimem Bolesław Prus, nie był rodowitym warszawiakiem. **W Warszawie przeżył 45 lat**. (www.teologiapolityczna.pl, 01.05.2018)

Я был выращен матерью, и дома мы говорили по-испански. Но родился я в Москве, **прожил в ней 30 лет** и считаю себя москвичом. (www.kino-teatr.ru, 01.05.2018)

5. «spędzi [żyjąc] jakiś czas w relacji z kimś» *przeżyć* – *прожить*

To wspomniała kobieta. Jesteśmy małżeństwem czterdzieści lat, choć **przeżyliśmy wspólnie może dwadzieścia**. Przez piłkę moja rodzina sporo cierpiała. (Korpus językowy PWN, 01.05.2018)

Понимая, что несчастная женщина не в состоянии теперь расстаться с его дочерью, он, человек с университетским образованием, полученным в Лондоне, женился на ней, и они **прожили вместе тридцать лет**. (Национальный корпус русского языка, 01.05.2018)

6. *pot.* «poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne» *przeżyć* – *прожить*

Ruch Live Below the Line (Życie pod Kreską) [...] stawia sobie za cel zwracanie uwagi na problem ubóstwa na świecie i walkę z nim. Jego uczestnicy, podobnie jak ja, próbują **przeżyć za sumy poniżej minimum egzystencji**. (www.gloswielkopolski.pl, 01.05.2018)

АиФ.ru решил провести эксперимент, можно ли **прожить на прожиточный минимум**, утверждённый российским правительством. (www.aif.ru, 01.05.2018)

Z dopasowanymi w ten sposób systemowo oraz pragmatycznie (konsyтуacyjnie) w oparciu o eksplikacje słownikowe oraz wystąpienia tekstowe parami przekładowymi porównajmy ponownie rejestr słowników przekładowych dla znaczeń niemetaforycznych leksemu *przeżyć*:

Wielki słownik rosyjsko-polski WP

[przeżyć]

1. прожить; пережить; ~ **sto lat** прожить сто лет; ~ **do końca miesiąca** прожить до конца месяца; **chory nie ~je tej nocy** больной не переживёт этой ночи; 2. пережить (*прожитьдольшекого-л., чего-л.*); **ojciec ~l syna** отец пережил сына; 3. пережить; испытать; ~ **kryzys** пережить кризис; ~

wielką radość пережить большую радость; **4. prożyć** (*израсходовать*);
 ◇ ~ **w pamięci** сохраниться в памяти; ~ **samego siebie** пережить (самого) себя

Wielki słownik polsko-rosyjski [i] rosyjsko-polski REA

[przeżyć]

1. пережить, испытать; ~ **dramat** пережить драму; **2.** пережить; ~ **kogoś o kilka lat** пережить *kogoś*-л. на несколько лет; **3.** прожить, израсходовать;
- 4.** **выжить**, прожить

Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski PWN

[przeżyć]

1. пережить 2. (*jakiś czas*) прожить 3. (*na czym*) пробыться (*чем: о пище, средствах и т. н.*) ◇ **przeżyć życie** отжить ◇ **przeżyty** (*przestarzały*) отживший

Wielki słownik polsko-rosyjski WP rejestruje trzy z czterech znaczeń niemetaforycznych odnotowanych w *Słowniku języka polskiego PWN*, a mianowicie ‘żyjąc, przeżyć, przetrwać jakiś czas’, ‘zostać przy życiu dłużej od kogoś’ oraz ‘poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne’. Za ilustrację czwartego ze znaczeń ujętych w słowniku języka polskiego, tj. ‘przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia’ można uznać jeden z przykładów użycia: *chory nie przeżyje tej nocy – больной не переживёт этой ночи*, choć eksplicytnie trudno uznać *przeżycie nocy za przeżycie wydarzenia czy przeżycie wypadku*, jak to ujęto w eksplikacji słownika jednojęzycznego. Brakuje natomiast odrębnych znaczeń kontekstowych, zaproponowanych przez nas jako uzupełnienie w szeregu eksplikacji. Istotniejsze jednak i symptomatyczne zarazem, że *Wielki słownik rosyjsko-polski WP* łączy znaczenia i rozbija lokalizację ilustracji hasłowych na ilustracje w poszczególnych punktach artykułu oraz ilustracje w sekcji po znaku rombu, a ponadto nie zawsze taką ilustrację podaje, zaś w niektórych przypadkach ilustracji nie znajdziemy w ogóle punktu obejmującego znaczenie, do którego ilustracja się odnosi, np. ~ **samego siebie** пережить (*самого*) себя w znaczeniu ‘coś będzie trwać dłużej niż ktoś/coś’. Zauważmy, że punkt pierwszy artykułu hasłowego w tym słowniku obejmuje *de facto* co najmniej dwa znaczenia, które reprezentują dwa leksemy o różnych prefiksach (*прожить* ‘żyjąc, przeżyć, przetrwać jakiś czas’, *пережить* ‘przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia’), co zilustrowane jest frazami:

~ **sto lat** прожить сто лет;

~ **do końca miesiąca** прожить до конца месяца;

chory nie ~je tej nocy больной не переживёт этой ночи.

Całkowicie jasny interpretacyjnie i uzualnie okazuje się jedynie punkt drugi artykułu hasłowego z leksemem *пережить* w znaczeniu ‘zostać przy życiu dłużej od kogoś’, opatrzony zapisem semantyzacyjnym *прожить дольше кого-л., чего-л.* i stosowną ilustracją uzualną – *ojciec ~l сына отец пережил сына*. Punkt czwarty artykułu – ostatni z niemetaforycznych – rejestruje jedynie odpowiednik przekładowy polskiego leksemu w postaci jednostki *прожить* wraz z – interpretowanym przez autorów słownika chyba jako semantyzacja, bo trudno jednoznacznie ich zamierzenie odczytać – jednostką *израсходовать* (‘wydawać, wydatkować, tracić’), co wydaje się pragmatycznie niewłaściwe.

Wielki słownik polsko-rosyjski [i] rosyjsko-polski REA podaje ekwiwalenty przekładowe w czterech punktach, które uwzględniają trzy znaczenia niemetaforyczne. Znaczenie metaforyczne ‘doznać silnych emocji w związku z czymś, żywo zareagować na coś; też: przejąć się czymś, co powstało w świadomości, w wyobraźni’ zaprezentowane zostało w tym przypadku jako prymarne. Pozostałe dwa znaczenia to, odpowiednio, (1) ‘zostać przy życiu dłużej od kogoś’ (punkt 2. artykułu hasłowego), (2) ‘poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne’ (punkt 3. artykułu hasłowego) oraz (3) ‘przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia’ (punkt 4. artykułu hasłowego). Problem z rejestrowaniem znaczeń w tym słowniku – pomijając pojedynczy ekwiwalent wraz z ilustracją materiałową w punkcie 2. artykułu – polega głównie na braku czytelności co do stosowania podawanych jednostek zarówno w kontekstach, jak i w strukturach składniowych. Ponadto notowanie jednostek synonimicznych po przecinku może sprawiać wrażenie, że są one całkowicie wymienne. Porównajmy jednak konteksty i struktury składniowe, w których się one pojawiają:

- (1) прожить, израсходовать (‘poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne’)

Раньше считалось, что в России средний человек может **прожить на** 1137 руб. в месяц. Новый прожиточный минимум выглядит несколько сомнительно. Во всяком случае, в больших городах для жизни нужно в два раза больше денег. (Национальный корпус русского языка, 03.05.2018)

Стоит отметить, что помимо оплаты обучения средства материнского капитала можно **израсходовать на проживание** ребенка на период обучения в общежитии. Для этого необходимо предоставить договор найма жилого помещения и справку из образовательного учреждения. (www.ekateribenok.ru, 03.05.2018).

- (2) выжить, прожить (‘przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia’)

Кто родил его на свет, тот и подкинул, сбежал, сгинул бесследно в просторах, не желая отныне видеть его да знать, к умершим – и то

на могилку ходят люди. Эта обида выжгла душу отца и обуглила. Отныне сам он не думал о тех, кто его родил, даже как о мертвых. Он ребенком **выжил войну**. **Выжил после войны**. (Национальный корпус русского языка, 03.05.2018)

И из-за этого пропадать пища? Вот что значит человек войны не видел, ты ему уже в голову простых вещей не вобьешь. Я понимаю, что молодому человеку все это покажется странным. Но тем, кто **прожил войну** хотя бы, как я, ребенком, диким и абсурдным казалось именно поведение тех молодых переводчиков. (Национальный корпус русского языка, 03.05.2018)

W pierwszym przypadku wyraźnie widać, że oba czasowniki zastosowano w innym znaczeniu oraz w strukturze składniowej wymagającej użycia jednostek odmiennych semantycznie (*прожить* ma w tym przypadku charakter nieprzechodni i autoteliczny, podczas gdy *израсходовать* zakłada obiekt i cel). W ilustracji pierwszej (*прожить на 1137 руб.*) chodzi wprawdzie o wykorzystanie środków pieniężnych na *прожытие*, czyli *utrzymanie się*, co może konotować struktury z czasownikiem *израсходовать*, zilustrowanym w kontekście drugim (*израсходовать на проживание*), jednak sensy które niosą ze sobą obie jednostki – *прожить* ('przeżyć'), *израсходовать* ('wydawać, wydawać, tracić') – oraz charakter łączących się z nimi leksemów sprawia, że stają się one niewymienne, a ich synonimiczność wypadaloby określać jako stosunkowo odległą.

W przypadku drugim różnica jest mniej czytelna, a wątpliwości nie rozwiewa nawet kontekst. Czasownik *выжить* oznacza bowiem 'прожить, пробыть где-л. известное время' i choć jest pod względem znaczenia i zastosowania kontekstowego praktycznie tożsamy z czasownikiem *прожить*, to dopiero weryfikacja odpowiedniego artykułu hasłowego w słowniku jednojęzycznym wykazuje, iż jest to znaczenie przestarzałe (wielokrotne nieskuteczne próby wyszukania przez nas danej jednostki w tekstach dostępnych w zasobach internetowych sugerują, iż jest ona stosowana w omawianym znaczeniu niezwykle rzadko):

ВЫЖИТЬ, -живу, -живешь; *св.* Устар. Прожить, пробыть где-л. известное время. Смог в. с мачехой только год. ◊ **Выжить из ума (из памяти)**. От старости потерять способность здраво мыслить, соображать; лишиться памяти. <**Выживать**, -аю, -аешь; *нсв.*

Zapisy zastosowane w słowniku wydawnictwa REA zmuszają więc użytkownika nie znajdującego ww. leksemów (w szczególności zaś użytkownika niezaawansowanego) do dalszych poszukiwań.

Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski PWN w artykule hasłowym dla polskiego leksemu *przeżyć* notuje trzy punkty, przy tym tylko dwa

z nich odnoszą się do interesujących nas znaczeń nieprzenośnych, obejmujących po prawej stronie artykułu odpowiednik przekładowy w postaci rosyjskich leksemów пережить (odnotowany w punkcie 1.) oraz прожить (odnotowany w punkcie 2.). Jednakże żaden z wymienionych translatów nie jest opatrzony informacją kontekstową lub jasną informacją semantyzującą (jedynie przy leksemie прожить autorzy notują *jakiś czas*), co praktycznie uniemożliwia świadomy wybór właściwej jednostki we właściwym kontekście.

Podsumowując casus rejestracji i opisu leksemu *PRZEŻYĆ* oraz jego rosyjskich odpowiedników przekładowych w analizowanych słownikach jednojęzycznych i przekładowych oraz wychodząc z założenia, że konstrukcja artykułu hasłowego w słowniku przekładowym polsko-rosyjskim powinna opierać się na kompetencjach użytkownika polskojęzycznego jako docelowego wydaje się, że optymalny zapis informacji semantycznej dla badanego leksemu wraz z jego translatami powinien wyglądać tak:

[przeżyć]

1. (*żyjąc, przebyć, przetrwać jakiś czas*) прожить сколько лет и т.д. / как долго; ~ 82 lata **прожить 82 года** 2. (*przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia*) пережить что; ~ wojnę **пережить войну** 3. (*zostać przy życiu dłużej od kogoś lub czegoś*) пережить кого, что; ~ swoje dzieci **пережить своих детей** 4. (*spędzić [żyjąc] jakiś czas w jakimś miejscu*) прожить где; ~ w Warszawie 45 lat **прожить в Варшаве 45 лет** 5. (*spędzić [żyjąc] jakiś czas w relacji z kimś*) прожить (вместе) с кем; ~ wspólnie 30 lat **прожить вместе 30 лет** 6. (*poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne*) прожить на что; ~ za minimalne wynagrodzenie **прожить на прожиточный минимум**

[прожить]

1. (*żyjąc, przebyć, przetrwać jakiś czas*) przeżyć ile lat etc. / jak długo; **прожить 82 года** ~ 82 lata 2. (*spędzić [żyjąc] jakiś czas w jakimś miejscu*) przeżyć gdzie; **прожить в Варшаве 45 лет** ~ w Warszawie 45 lat 3. (*spędzić [żyjąc] jakiś czas w relacji z kimś*) przeżyć (razem) z kim; **прожить вместе 30 лет** ~ wspólnie 30 lat 4. (*poradzić sobie w codziennym życiu, mając do dyspozycji minimalne środki materialne*) przeżyć za co; **прожить на прожиточный минимум** ~ za minimalne wynagrodzenie

[пережить]

1. (*przetrzymać jakieś wydarzenia, wypadki, nie stracić życia*) przeżyć co; **пережить войну** ~ wojnę 2. (*zostać przy życiu dłużej od kogoś lub czegoś*) przeżyć кого, co; **пережить своих детей** ~ swoje dzieci

Wydaje się, że tak skonstruowane artykuły hasłowe w słowniku przekładowym czyniłyby zadość holistycznemu rozumieniu znaczenia, a więc syntezie podejścia kognitywnego (choć nie w szerokim rozumieniu odnoszącym się np. do definicji kognitywnej) oraz pragmatycznego, które odnoszą się odpowiednio

do *langue* (systemu) i *parole* (użycia), oraz mogą przyczynić się do wyraźnego zwiększenia użyteczności słownika przekładowego.

Bibliografia

- CHWATOW S., TIMOSZUK M.: *Wielki słownik polsko-rosyjski [i] rosyjsko-polski*. Warszawa 2008.
 HESSEN D., STYPUŁA R.: *Wielki słownik polsko-rosyjski*. Wyd. 7. Warszawa 2004.
Słownik języka polskiego PWN (www.sjp.pwn.pl).
Wielki słownik polsko-rosyjski i rosyjsko-polski. Red. J. WAWRZYŃCZYK (wersja elektroniczna 2.0 na płycie CD, 2007).
 КУЗНЕЦОВ С.А.: *Большой толковый словарь русского языка*. (Грамота.ру).

Мачей Лябоха

**Мысль – слово – словоупотребление,
 т.е. о семантической структуре словарной статьи в польско-русском переводном
 словаре на примере польской лексемы *PRZEŻYĆ* и её русских эквивалентов**

В настоящей статье предлагается сопоставительный семантический анализ польской лексемы *PRZEŻYĆ* и её русских эквивалентов *ПРОЖИТЬ* и *ПЕРЕЖИТЬ*, а также сверка результатов данного анализа с соответствующими статьями в больших польско-русских словарях. Целью анализа является определение оптимальной секвенции значений лексемы *PRZEŻYĆ*, соответствующий подбор эквивалентов и, следовательно, предлагается системно адекватное и прагматически пригодное строение словарной статьи для всех трёх лексем.

Ключевые слова: семантическая структура, словарная статья, словари, лексикография, перевод

Maciej Labocha

**Thought – word – usage,
 reflections on semantic structure of a dictionary entry in Polish-Russian dictionary based
 on the Polish lexeme *PRZEŻYĆ* and its Russian equivalents**

The article is devoted to a contrastive analysis of lexical (dictionary) meanings of the Polish lexeme *przeżyć* and its Russian equivalents *прожить* and *пережить*. The analysis also provides verification of its findings/results with the register of the three major Polish-Russian dictionaries. The purpose of the analysis is to establish a correct sequence of meanings of the Polish lexeme along with appropriate translation counterparts and suggest how to create a system-readable and pragmatically useful structure of dictionary entries for all the three lexemes.

Key words: semantic structure, dictionary entry, dictionaries, lexicography, translation